Høringssvar

Forslag til endring av gjeldsordningsloven og livsoppholds forskrifter.

Et enklere og mer effektivt gjeldsordningsinstitutt.

Fra NAVs økonomiske rådgivere i Follo (heretter ØR Follo). Vestby, Frogn, Nordre Follo, Nesodden, Enebakk, Ås.

Høringsnotatet kommer med mange gode innspill, vurderinger av gjeldende rett og mange gode forslag til endringer. Det har vært nyttig og lærerikt for oss å gjennomgå høringsnotatet og diskutere problemstillingene.

UTFORDRINGER MED LANG VENTETID PÅ Å FÅ INNVILGET GJELDSORDNING

En stor utfordring for mange skyldnere er den lange ventetiden i forkant av gjeldsordningen, at mange får forlenget gjeldsordningen i forbindelse med endringer, og to års etter periode.

ØR Follo mener at LANG VENTETID handler om:

- PRAKSIS I TINGRETTEN OG HOS NAMSMANNEN SOM KREVER AT GJELDEN SKAL VÆRE TRE TIL FIRE ÅR GAMMEL
- AT FORBRUKSGJELD ER STØTENDE I SEG SELV IFØLGE TINGRETTEN
- AT MISLIGHOLDSDATO TOLKES SOM STIFTELSESDATO

Saksbehandlingstiden hos namsmannen i Follo og Nordre Østfold:

Saksbehandlingstiden er på ca. 3 til 4 måneder.

Saksbehandlingstiden hos NAV i Follo:

Det er ca. 14 dagers ventetid på å komme til en samtale med økonomisk rådgiver. Dersom en innledende telefonsamtale med litt råd og veiledning på telefon teller med, kan man regne et par tre dager. Som regel vil skyldner innen en måned få et vedtak om tjenesten råd og veiledning Lov om sosiale tjenester i NAV § 17, dersom NAV vurderer at det er behov for det.

1 Nystiftet gjeld

ØR Follo mener at bestemmelsen bør få stå. Det er riktig at man ikke skal ta opp gjeld, og så få gjeldsordning. Halvparten av gjelden bør være eldre enn to år. Det er en fornuftig regel som avveier både hensyn til kreditor, skyldner og betalingsmoralen i samfunnet. Regelen kan mykes opp i forhold til vold, bedrageri, id-tyveri, alvorlig sykdom og andre faktorer som er rimelig å legge til grunn.

I forarbeidene bør det presiseres at dette handler om uforsvarlig låneopptak kort tid i forveien før søknad.

ØR Follo mener det er feil at søkere gis avslag når gjelden er to til tre år gammel med avslagsgrunn at det er nylig stiftet gjeld jf. § 1-4 2. avsnitt a).

ØR Follo ønsker at "nylig stiftet gjeld" skal være et viktig moment, men ikke vektlagt så tungt som i dag. "Nylig stiftet gjeld " er et "bør" vilkår og ikke et "skal" vilkår .

Namsmannen bør i større utstrekning åpne for gjeldsforhandlinger i enkelte tilfeller der halvparten av gjelden er yngre enn 2 år. Barnefamilier der gjeldssituasjonen truer boligen, bør få en mulighet til åpning slik at gjeldsforhandlinger kan gjennomføres selv med nyere forbruksgjeld. Det bør være en mulighet for å komme utleggspanthavere i forkjøpet, slik at en bolig også kan beholdes etter gjeldsordningsperioden.

ØR Follo er positiv til at namsmannen kan legges til grunn alder på gjelden på åpningstidspunktet og ikke på søknadstidspunktet.

Mange skyldnere mangler forutsetninger for å klage på avgjørelsene til namsmann og tingretten. De tar kontakt med Nav fordi de behøver hjelp til å få søkt om ordningen, og godtar avslagene de får hos namsmannen. Det er en måneds klagefrist. Namsmannen gir informasjon om at skyldner kan søke igjen om et år. Ofte er klagefristen utløpt når økonomisk rådgiver får informasjon om avslaget fra skyldner. Vi etterlyser en bedre informasjonsflyt for at skylder skal bli godt ivaretatt også i klagesaker. Vi ønsker å følge opp også skyldnere som får avslag.

Effektiviseringsgevinst ved eventuell digitalisering:

Vurdering av om det skal åpnes gjeldsforhandlinger er etter vår vurdering ikke egnet for digitalisering. Støtende vurderingen er veldig skjønnspreget, og bør fortsatt være det fordi det er mange viktige momenter å hensynta.

Ventetid og stiftelsesdato

Spørsmål til tolkning av stiftelsesdato og ventetid: Når er gjelden stiftet i forbindelse med NAV sine feilutbetalingssaker og tilbakebetalingskrav? Hvis det er en domfellelse, er det tidspunktet for kjennelsen. Er det vedtak, er det da vedtakstidspunktet? Eller kan man si at gjelden oppstod i det man fikk for mye utbetalt ? Ventetiden kan bli lang fordi man først må vente til saken har vært behandlet hos NAV med frister for tilbakemelding og saksbehandlingstid der. Så skal man vente til gjelden ikke lenger er nystiftet. Det kan være sterke hensyn som kan legges til grunn for å åpne for gjeldsforhandlinger når tilbakebetalingskravet gjelder en periode som ligger tilbake i tid. Men behøver ikke å ha en for rigid tolkning av stiftelse.

2 Konsekvenser om egetforsøket oppheves

NAV får ikke frigjort ressurser om egetforsøket "utenrettslig gjeldsordning" faller bort.

ØR Follo gikk i samarbeid med namsmannen i realiteten bort fra kravet om egetforsøket (forsøk på å få til en utenrettslig avtale) for fire til fem år siden. Det vil derfor ikke frigjøre ressurser å oppheve egetforsøket. Det er veldig viktig å få presisert det i denne høringen.

Det gis i høringsnotat et inntrykk av at å fjerne egetforsøket vil ta fra oss en oppgave. Vi ser veldig positivt på å få tilført ekstra oppgaver som kan føre til at flere får gjennomført ordningen sin, men det betyr at vi også må tilføres ekstra ressurser.

Nav kan få vanskeligere oppfølgingsoppgaver om skyldner ikke får god og relevant veiledning i forkant av en søknad.

Vi advarer mot å la en søknad gå for fort til gjeldsforhandlinger, med tanke på at det er Nav som skal følge opp i ettertid. Vi tenker det er viktig å bruke tid i forkant.

Har namsmannen ressurser til en skikkelig grundig gjennomgang i forkant? Kan de sikre at bidrag, skattekort og alle inntektsmuligheter er på plass?

Har de mulighet til å gjennomgå lovens vilkår grundig gjennom flere møter der de forskjellige vilkårene listes opp og bakgrunn for reglene? Dette er faktorer som vil hjelpe skyldner i både å forstå ordningen sin bedre og være rustet til årene som kommer gjennom forståelse, kunnskap og lojalitet til reglene.

Det avklares forventninger og de krav som stilles i løpet av gjeldsordningsperioden. Skyldner må tilby sine kreditorer det beste tilbudet som han kan gi, mot at eventuelt restgjeld slettes ved utgangen av perioden. Å utnytte sin arbeidsevne, lojalitet og ærlighet er viktige faktorer som gjeldsproblemene som er årsaken til at en person er arbeidsledig eller syk på grunn av bekymring og stress.

Dette mener vi er utrolig viktig for å klare å gjennomføre en ordning. Vi spiller dessuten en viktig rolle i løpet av gjeldsordningsperioden, der vi fortsetter å gi råd og henvise til namsmannen der det er naturlig.

Dette er god forebygging og vil hjelpe skyldnere å gjennomføre en ordning. Det er dette Nav bruker tid på i forkant av en søknad. Ikke egetforsøket "utenrettslig gjeldsordning".

Vi er bekymret for merarbeid ved at vi både vil få ekstraoppgaver med å følge opp flere ordninger, og at de vil kreve mye mer ved at vi må bruke tid til å sette oss inn i de aktuelle problemstillingene, rydde i etterkant, og ikke minst ressurser til å bli kjent med skyldner. Ved kartlegging i forkant får vi god forståelse for hele saken, og ikke minst blir vi godt kjent med skyldner og de utfordringer de sliter med. Det gir verdifull innsikt i det videre arbeidet.

Hva gjør en økonomisk rådgiver i NAV?

Økonomisk råd og veiledning i NAV handler om kartlegging, rydde i regninger, få på plass kontroll i dagligøkonomien og etablere gode ordninger i forkant av en søknad.

I tillegg gir vi råd og veiledning om aktuelle ordninger bruker kan søke, dersom de har rettigheter de kan gjøre gjeldende. Ved anledning, bidra til å skaffe jobb dersom bruker er i stand til å jobbe helt eller delvis. Det er i noen tilfeller behov for bistand til å skaffe ny, tilfredsstillende bolig, sikre betjening av nødvendig livsopphold, opplæring i nettbank osv.

Økonomiske rådgivning i NAV har både en bredde og en kompleksitet når det gjelder problemstillinger. Det er en veldig allsidig jobb. Den kreves god kjennskap til økonomiske og juridiske problemområder både i saker som skal til namsmannen og ikke minst i alle de sakene som ikke kan gå rettslig. Dette er temaer som ektefelles formuesforhold, arv, pengekrav, pant og sikkerhet, tvangssalg og dekning. Vi forhandler om lemping og bedre betingelser.

Vi følger opp alle skyldnere som ønsker det allerede i dag.

3 Preklusivitet ser vi veldig positivt på.

At krav som ikke er meldt inn, faller bort, er bra.

4 Andre gangs gjeldsordning.

Vi slutter oss til høringsinnspill fra JussBuss. Vi ønsker en enhetlig og ikke for streng praktisering av muligheten for en ny sjanse.

5 Veiledning og oppfølgingsbehov.

Ny § 1-5 vil kreve mer ressurser hos Nav

Økonomisk rådgiver gir i første rekke økonomisk og juridiske råd og veiledning, og har en sosialfaglig tilnærming på grunn av den kundegruppen vi har. Det er viktig å understreke at de fleste økonomiske rådgiverne ikke har sosialfaglig bakgrunn, men har utdanning som økonomer. Vi har en helthetlig oversikt over hele mennesket, men vi henviser til andre instanser som rus og psykiske helse når vi ser behov for det.

Vi ønsker presisert hva departementet mener med sosialfaglige oppfølgingen i forhold til de ressurser og den oppfølgingen som gis totalt sett fra Nav og kommunens tjeneste sin side.

Vi erfarer at mye råd og veiledning etter § 17 på alle nivå kanaliseres til økonomisk rådgivere på kontorene.

Dersom økonomisk rådgivere skal gis veiledningsansvar på sosialfaglig område utover det som faller naturlig i forbindelse med økonomisk råd og veiledning, blir det en ekstraoppgave

vi ikke har i dag. Økonomisk rådgivers styrke ligger på økonomi og ikke sosialfaglig oppfølging.

NY § 1-5 om endring.

De som behøver endring, må ringe namsmannen! Men en gang.

Det står i høringsnotatet at de som trenger oppfølging i forbindelse med endringssaker skal få tilbud om økonomisk rådgivning jfr § 1-5.

Den foreslåtte ordlyden kan lett ende med at Nav får jobben med å fremme endringssakene ovenfor namsmannen eller å hjelpe bruker med å fremme søknad.

ØR Follo mener at endringssakene må inn til namsmannen så raskt som overhodet mulig for å unngå at restanser hoper seg opp. En endringssak blir verre og verre jo lenger tid som går.

ØR Follo vil at namsmannen skal ha denne oppfølgingsoppgaven. Det foreslås en forenkling av endringssakene hos namsmannen, der de får større ansvar for enkle endringssaker. Det blir dobbeltarbeid at økonomisk rådgiver skal inn først.

Det er sosialfaglige oppfølgingsansvar som er lagt til Nav i forbindelse med endringssakene. Hva betyr det?

ØR Follo ønsker en retningslinje for namsmannens veiledningsansvar velkommen. Vi ønsker at det må presiseres grensen for hva som ligger til namsmannen og hva som skal være Nav sitt ansvarsområde.

ØR Follo mener det er viktig for skyldner å ha anledning til å møte namsmannen, og ha en tett dialog der de kan få svar på løpende spørsmål om ordningen sin.

Hvem skal kartlegge behovet for oppfølging?

ØR Follo tenker at det i nær fremtid vil komme en søkemodul som legger opp til at bruker kan legge inn alle opplysninger rett i et digitalt søknadsskjema.

"Min Gjeldsordning" (skatteetatens forslag) bør bygges ut til også å være en søknad med en egenvurdering/kartlegging. Egenvurderingen vil avklarer behovet for oppfølging gjennom spørsmål om årsak til gjeldssituasjon, aktuell situasjon, utfordringer og ønsker for oppfølging i perioden.

Egenvurderingen vil også ha en sentral rolle i vurdering av støtende kriteriet, fordi den inneholder opplysninger om sosiale forhold og utfordringer og de tilgivende faktorer som har spilt en rolle i forbindelse med at skyldner pådro seg gjelden.

ØR Follo ønsker at det på bakgrunn av samtykke fra skyldner rutinemessig sendes til NAV alle avtaler om gjeldsordninger som er inngått eller stadfestet sammen med egenvurderingen. Vi tenker at frivillighet er et nødvendig grunnlag for et godt samarbeid videre under gjeldsordningen.

Det er NAV som kan behandle en søknad om råd og veiledning jfr. Lov om sosiale tjenester i arbeids og velferdsforvaltningen § 17. Vedtak for oppfølging må vedtas av NAV.

Loven behøver ikke å endres, og man behøver ikke å ta stilling til hvor kartleggingen skal foretas. Når en person henvender seg til NAV, så kartlegger NAV. Når en skyldner søker gjeldsordning, er det en helt nødvendig del av søknadsprosessen at saken kartlegges godt.

Når NAV får alle gjeldsordninger tilsendt, både de som har vært til rådgivning først, og alle som søker direkte, vil det medføre en betydelig merinnsats og vil kreve mer ressurser.

Når NAV rutinemessig skal følge opp flere, og vi får en kjempefin ordning der flere kommer til NAV for oppfølging i gjeldsordningsperioden, vil det medføre betydelig mer arbeid og vil kreve mer ressurser.

6 Sparebeløp til uforutsette utgifter på kr 500 per måned.

Dette er et godt forslag. Forskning viser at det å spare er et av de viktigste kjennetegn ved en trygg økonomi. Derfor foreslår vi at det oppsparte beløp skal gå til skyldner.

7 Fastsette forbrukskomponenter

Vi mener det er en god ide å fastsette forbrukskomponenter som strøm, transport og medisinutgifter. Vi vurderer videre at basisbeløp til dekning av strømutgifter er altfor lave i forhold til dagens nivå, samt det som er varslet fremover i tid.

Vi vil derfor at utgifter til strøm tas ut av basisbeløp til dekning av livsopphold, og legger reelle utgifter til grunn i egen post. Dette vil gi en mer rettferdig ordning overfor de som har lave strømutgifter kontra de som har (svært) høye utgifter til strømutgifter, samt at sjansen til å kunne greie å gjennomføre en ordning øker.

8 BARNETRYGDEN, FERIE OG JUL:

Gjeldsproblemer rammer barnefamilier hardt. Ved utmåling av sosialhjelp lar flere og flere kommuner være å inntektsføre barnetrygd. Det er blitt spilt inn til stortinget følgende forslag: *Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om at kommuner ikke kan ta barnetrygden med i grunnlaget for beregning av ytelser etter sosialtjenesteloven og bostøtteloven.*

ØR Follo mener at barnetrygden ikke skal beregnes som inntekt ved en gjeldsordning. Barnetrygden skal gå til barna, ikke til dekning av foreldrenes gjeld. Vi ser at familier på sosialhjelp i kommunene som holder barnetrygden utenfor, har mer til disposisjon enn en familie som er under gjeldsordning. Samtidig er det veldig tøft økonomisk for en familie og klare fem år på gjeldsordningsvilkår. Dette setter varige spor for barn som vokser opp i disse familiene.

Det er heller ikke avsatt midler til sparing til møbler/utskifting av ødelagte ting- ei heller til barna. Fem år er svært lang tid for et barn. Barndommen kommer som kjent ikke i reprise. I samfunnet rapporteres det om stigende barnefattigdom med tilhørende utenforskap.

Vi er enige i at livsoppholdssatsene for barn bør utvides med en ungdomssats.

Dersom ekstrautbetalinger (hele overskuddet) fortsatt skal tilfalle kreditorene, bør dette presiseres i lovteksten. Det er stor oppmerksomhet rundt levekårene for barnefamilier og om barnefattigdom. En såpass inngripende ordning for alle gjeldsutsatte familier bør fremgå klart og tydelig, slik at de som skal være med å bestemme lovens innhold, får klart for seg hva som besluttes når lovforslaget fremmes.

Gjeldsordnings perioden er for lang til at livsoppholdssatsen er nok for å opprettholde et forsvarlig sosialt liv. Vi mener feriepenger og/eller/skattefritak i juni og halv skatt i desember skal holdes utenfor gjeldsordningen. Dette for å unngå å skape ulikhet og stigmatisering. Vi tror det vil normalisere hverdagen for de personene som er under gjeldsordning. Det er viktig å kunne ha en nøktern ferie eller ha råd til julegaver.

9 Solidargjeld/sameie

10 Tiltak for å begrense mislighold

Skatteetatens forslag til "Min gjeldsordning" liker vi veldig godt. Det vil gjøre det mye enklere for skyldner å følge opp ordningen sin.

Frivillig forvaltning er en ikke lovpålagt tjeneste.

Avtalen tilbys av de fleste kommuner. Det er et godt virkemiddel for enkel oppfølging av en gjeldsordning.

Men om kommuneøkonomien er dårlig, vil det være de ikke lovpålagte oppgaver som det spares inn på først. Departementet kan derfor i lovforarbeidet ikke basere seg på dette tilbudet når man ser på gode virkemiddel.

Tilbudet om frivillig avtale om forvaltning kan ikke være en rettighet. Vergemålsordningen er den rettighet en person har som behøver hjelp til å styre sin økonomi.

Vi ser at der kommunen reduserer tilbudet om frivillig forvaltning, så blir mange oppfordret til å søke om verge.

ØK Follo mener derfor at det må åpnes opp for at du kan få tildelt verge dersom du har gjeldsordning, og det er overhengende fare for at du mister den dersom du overlates til deg selv. Det kan være et kriterium i seg selv.

11 Dynamiske ordninger

I Follo er det for det meste faste betalingsplaner og få dynamiske ordninger. Vi har inntrykk av at det i all hovedsak er type sak som avgjør type ordning. Namsmannen beregner utbetalinger en gang per år i dynamiske ordninger.

Vi har oppfølging av skyldnere med begge typer ordning, men det krever mye mer av skyldner å ha dynamisk ordning. Vi erfarer at dynamisk ordning kan passe bra for personer som har god kontroll og utbetaling til kreditorene skjer en gang per år.

En problemstilling: En person har dynamisk ordning, men misligholder. Han får to års forlengelse av dynamisk ordning, men har i denne perioden ikke overskudd. Her ble resultatet etter syv år at ordningen ble opphevet. Er dette et rimelig resultat? I et annet tilfelle ble det tatt gjennomsnitt over alle syv årene, og siden han der var i 0 for hele gjeldsordningsperioden, ble ikke ordningen opphevet.

12 Gjeldsordningens lengde

Hovedregel på 5 år kan bestå, men det skal være lettere å få kortere perioder. Alderspensjonister og uføretrygdede med 0-dividende (ordning uten utbetaling) kan få kortere ordninger enn 5 år. Vi ser at barnefamilier med ungdommer har det vanskelig under gjeldsordning, og her kan vi enten høyne satsene, legge til rette for ferie og jul, eller korte ned gjeldsordningsperioden. Lange trekkperioder og psykisk sykdom og avhengighet kan også redusere lengen på gjeldsordningen.

ØR Follo støtter at det gis retningslinjer for namsmannens vurdering av endringssaker, der forhold utenfor skyldners kontroll ikke skal føre til en forlenget ordning. Forlengelser må begrunnes i støtende forhold hos skyldner.

13 Juridisk kompetanse hos Namsmannen

Gjeldsordningsloven er en komplisert lov som legger opp til mye skjønnsutøvelse. Utfallet av både råd og veiledning hos NAV og beslutningene som fattes av namsmann og tingretten har stor betydning for skyldner. Forekomsten av selvmord blant de gjeldsutsatte er mye høyere enn i resten av befolkningen. At de avgjørelser som tas og den rådgivningen som gis er korrekte, og hensyn vektlegges på en god måte, er veldig viktig. Økonomiske rådgivere søker råd og veiledning hos namsmannen, når vi gir råd videre.

Det er viktig at namsmannen har god juridisk kompetanse samtidig som de ser hele mennesket når de i forslaget får større ansvarsområde, økt myndighet og skal ta stilling til flere spørsmål.

Vi foreslår at økonomiske rådgivere gis adgang til å ta juridiske fag /gjeldsordningsfaget på politihøyskolen og at det tilrettelegges for økonomiske rådgivere. I arbeidet vårt ønsker vi å ha tilnærmet like god kunnskap om lovverket som namsmannen. Vi mener dette er viktig for det er et stort ansvar å få oppfølgingsansvaret for de som skal gjennomføre en gjeldsordning på en trygg og god måte.

14 Konsekvenser for NAV

Oppsummert pkt 2:

NAV får ikke frigjort ressurser om egetforsøket "utenrettslig gjeldsordning" faller bort.

Nav kan få vanskeligere oppfølgingsoppgaver om skyldner ikke får god og relevant veiledning i forkant av en søknad.

Oppsummert pkt 5:

Sosialfaglig oppfølging: Dersom økonomisk rådgivere skal gis veiledningsansvar på sosialfaglig område utover det som faller naturlig i forbindelse med økonomisk råd og veiledning, blir det en ekstraoppgave vi ikke har i dag. Økonomisk rådgivers styrke ligger på økonomi og ikke sosialfaglig oppfølging.

Endringssakene: Den foreslåtte ordlyden kan lett ende med at Nav får jobben med å fremme endringssakene ovenfor namsmannen eller å hjelpe bruker med å fremme søknad. NAV kan bli påført ekstraarbeid som lovgiver ikke har ment vi skal ha.

Når NAV får alle gjeldsordninger tilsendt, både de som har vært til rådgivning først, og alle som søker direkte, vil det medføre en betydelig merinnsats som vil kreve mer ressurser.

Når NAV rutinemessig skal følge opp flere under gjeldsordningsperioden, og vi får en kjempefin ordning, vil det medføre betydelig mer arbeid som vil kreve mer ressurser.

Hilsen

Mette Jeanne dit Fouque, Iris Hansen Kirkfjell, Wenche Tuvrønningen, Hilde Kræmer Moe, Knut E Lødeng-Persen, Terje Hammer, Mona Elisabeth Bråthen, Martha Fyrand, Kristoffer Sletten Åsheim, Runar Lie